

**Regra preliminaría ba ortografia (maneira hakerek nian)
Distritu Lauten nia dalen sira nian**

Juliette Huber (Makalero ho Makasai)
Ruben Stoel (Fataluku)
Thomas van Engelenhoven (Fataluku ho Makuva)

Atensaun: proposta ne'e la kona hakeren naran fatin sira nian. Sira ne'e tenki hakerek hodi regra ofisiál distritu nian de'it.

Regra 1: Hakerek ne'ebé rona.

Regra ne'e arti katak makdalen iha rejiaun seluk hakerek tuir sira-nia sistéma rasik.

Regra 2: Liafuan tomak tenki hakerek mesak.

Liafuan leksikál hatudu ba saida iha mundu. Liafuan leksikál sira hakerek mesak nafatin mézmuke liafuan rua hamutuk halo arti foun.

Liafuan gramatikál fó-hatene informasaun kona-ba gramátika de'it. Liafuan gramatikál sira hakerek mesak de'it bainhira bele temi mesak.

Regra 3: Liafuan mamuk ne'ebe la bele temi mesak tenki hakerek tutan.

Tipu A: Liafuan balun ne'ebe lakon sira-nia arti bainhira kore hosi liafuan leksikál tenki hakerek tutan.

Tipu B: Liafuan ki'ik ne'ebe soe vogál ikus kesi hela ho vogál finál liafuan molok nian.

Tipu C: Liafuan ki'ik ho vogál ida de'it hakerek tutan ho liafuan leksikál molok.

Regra 4: Liafuan tomak ka liafuan balun ne'ebe repete (dehan fali) uza hifen (-).

Alfabetu ortografia preliminaría nian

Letra hakerek	Letra fonética	Esplikasaun ba tatemik
	Konsoante (huruf mati)	
		Hamosu-fatin: nunun rua
B, b P, p M, m V, v F, f W, w	[b] [p] [m] [β] [f] [w]	Makbasak liak Makbasak diuk Kahinuk Makosek liak Makosek diuk Makbesik
		Hamosu-fatin: nehan
T, t N, n Z, z S, s	[t] [n] [z] [s]	Makbasak diuk Kahinuk Makosek liak Makosek diuk
		Hamosu-fatin: kabetok
D, d R, r L, l	[d] [r] [l]	Makbasak liak Makfedit Kasorik
		Hamosu-fatin: nanarak toos
J, j C, c I, i ¹	[j] [c] [y]	Makbasak liak Makbasak diuk Makbesik
		Hamosu-fatin: nanarak mamar
G, g K, k	[g] [k]	Makbasak liak Makbasak diuk
		Hamosu-fatin: tatolan
‘ h	[ʔ] [h]	Makbasak diuk Makosek diuk
	Vogál (huruf hidup)	
		Hamosu-fatin: nanarak toos
I, i E, e	[i] [ɛ]	Nanál balun aas iha ibun laran Nanál balun klarak iha ibun laran
		Hamosu-fatin : nanarak mamar
U, u O, o A, a	[u] [ɔ] [a]	Nanál balun aas iha ibun laran Nanál balun klarak iha ibun laran Nanál balun kraik iha ibun laran

¹ Iha lia-malau: y.